

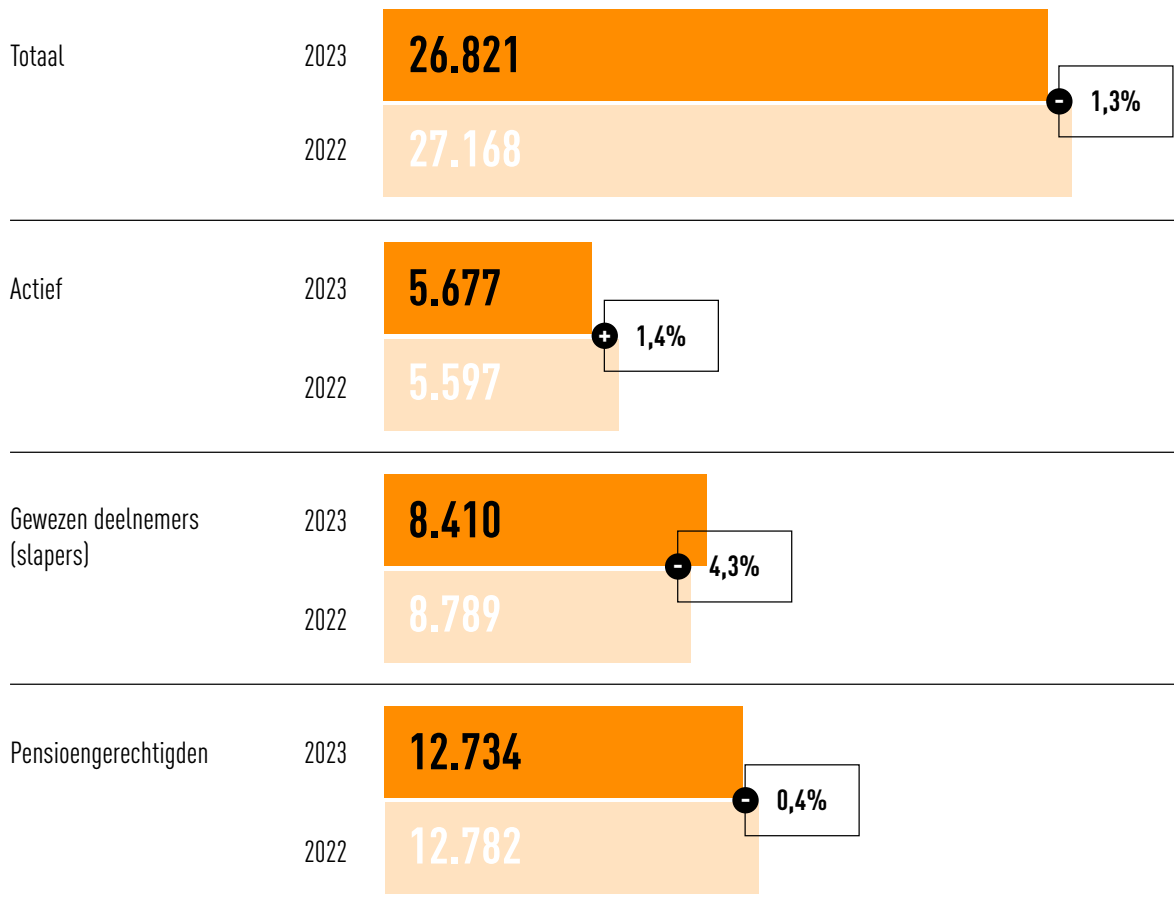
Welkom bij het jaarbericht Pensioenfonds PDN 2023

We hebben 2023 voor je in beeld gebracht. In dit jaarbericht laten we de belangrijkste ontwikkelingen en cijfers bij Pensioenfonds PDN zien en zetten we de hoofdpunten op een rij. Wat heeft Pensioenfonds PDN met jouw pensioengeld gedaan? Hoe ontwikkelde de dekkingsgraad zich en hoe zit het met de beleggingsresultaten?

Wil je goed op de hoogte blijven van de ontwikkelingen bij je eigen pensioenfonds, lees dan dit jaarbericht. Klik hier voor een [printversie \(PDF\)](#) van het jaarbericht 2023. Meer informatie over het jaar 2023 bij Pensioenfonds PDN is te lezen in [het volledige jaarverslag \(PDF\)](#) of op de website van Pensioenfonds PDN. Om geld en papier te besparen wordt ook ons jaarverslag online gepubliceerd. Wil je toch liever een papieren versie? Bel dan naar de Pension Desk, telefoonnummer: +31(0)88 3601555, of e-mail naar: info.pdn@dsm.com

2023 in kerncijfers

Deelnemers

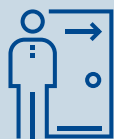

Pensioenverplichtingen Pensioenfonds PDN

Pensioenverplichtingen eind 2022

5.604 MLN euro

Wijzigingen in pensioenverplichtingen in 2023

Uitkeringen aan pensioengerechtigden

-261 MLN euro

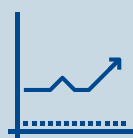
Nieuwe pensioenaanspraken die deelnemers hebben opgebouwd

+76 MLN euro

Wijziging van de verplichtingen door een hogere rente

+197 MLN euro

Overige

+501 MLN euro

Pensioenverplichtingen eind 2023

6.117 MLN euro

Pensioenvermogen Pensioenfonds PDN

Pensioenvermogen eind 2022

6.934 MLN euro

Wijzigingen in pensioenvermogen in 2023

Uitkeringen aan pensioengerechtigden

-261 MLN euro

Ontvangen pensioenpremies

+103 MLN euro

Beleggingsresultaat

+583 MLN euro

Overige

-9 MLN euro

Pensioenvermogen eind 2023

7.350 MLN euro

PENSIOENFONDS PDN DEKKINGSGRAAD 2023

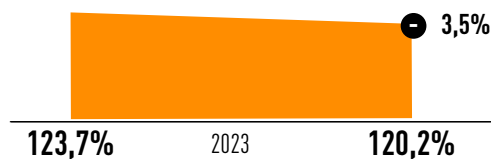
120,2%

De financiële positie van Pensioenfonds PDN

De dekkingsgraad is een belangrijke maatstaf voor de financiële situatie van het pensioenfonds. De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre het pensioenvermogen op een bepaald moment toereikend is om te voldoen aan alle toekomstige pensioenverplichtingen (met name de pensioenuitkeringen).

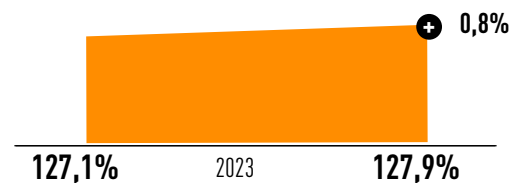
Behalve de dekkingsgraad moet een pensioenfonds ook een zogenoemde 'beleidsdekkingsgraad' berekenen. Die beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf maandelijkse dekkingsgraden. Aan de hand van de hoogte van de beleidsdekkingsgraad wordt bepaald of een pensioenfonds moet korten op de opgebouwde pensioenen en ingegane pensioenen.

Dekkingsgraad

Dekkingsgraad is een maatstaf voor de financiële positie van Pensioenfonds PDN, uitgedrukt in een percentage. Dit percentage geeft de verhouding weer tussen het vermogen van het fonds en alle financiële verplichtingen, nu en in de toekomst. Hoe hoger de dekkingsgraad, hoe zekerder het is dat Pensioenfonds PDN de toegezegde pensioenen kan uitbetalen.

Beleidsdekkingsgraad

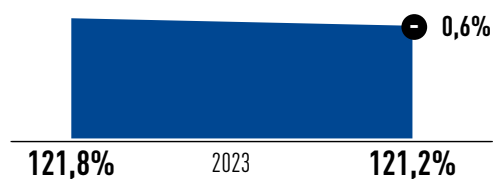

De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de laatste 12 maanden.

Eind 2023 bedroeg de dekkingsgraad 120,2%, wat 3,5% lager is dan de dekkingsgraad aan het begin van het jaar (123,7%). Behalve de dekkingsgraad moet een pensioenfonds ook een zogenoemde 'beleidsdekkingsgraad' berekenen. Die beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf maandelijkse dekkingsgraden. Eind 2023 was de beleidsdekkingsgraad 127,9%, wat 0,8% hoger is dan aan het begin van het jaar (127,1%).

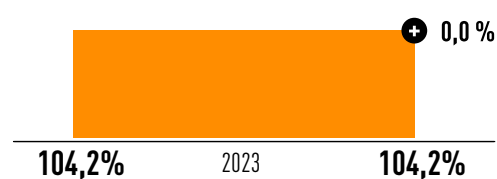
Aan de hand van de hoogte van de beleidsdekkingsgraad wordt bepaald of een pensioenfonds de opgebouwde en de ingegane pensioenen moet verlagen. Ook wordt op basis van de beleidsdekkingsgraad bepaald of een pensioenfonds zich in een tekort-situatie bevindt en een herstelplan moet indienen bij De Nederlandsche Bank. In een herstelplan geeft een fonds aan op welke manier het denkt een hogere dekkingsgraad te bereiken in de komende jaren. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor het wel of niet verhogen van de pensioenen (indexeren).

Vereiste dekingsgraad

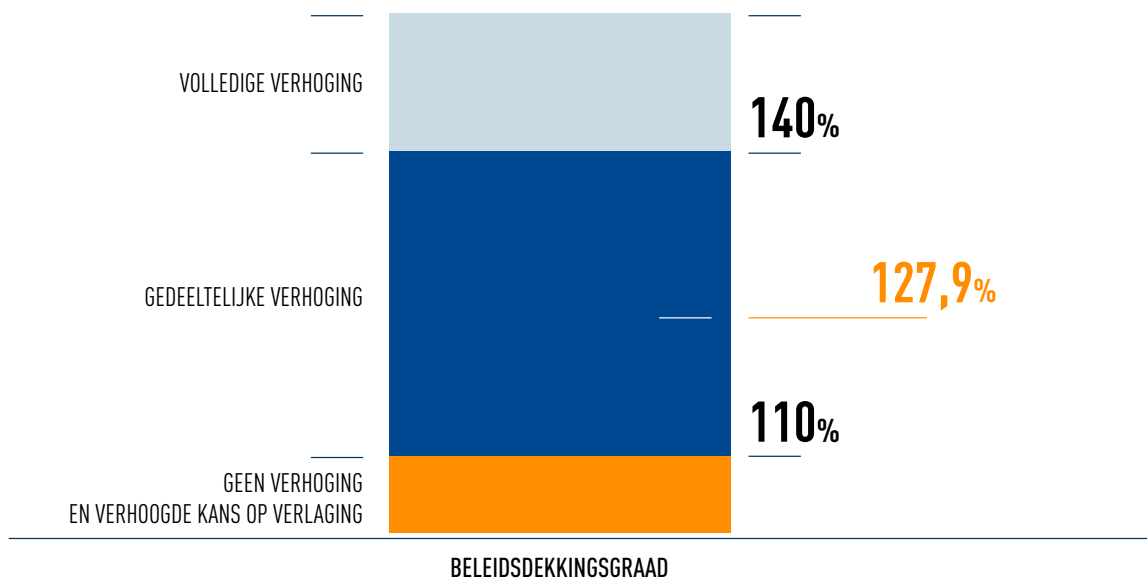
De vereiste dekingsgraad geeft aan hoe hoog de beleidsdekingsgraad van het fonds wettelijk moet zijn. Als de beleidsdekingsgraad onder de vereiste dekingsgraad komt, moet het Pensioenfonds PDN een herstelplan indienen.

Minimaal vereiste dekingsgraad

De minimaal vereiste dekingsgraad geeft de absolute ondergrens aan. Als de beleidsdekingsgraad van het fonds hieronder komt, is er sprake van een dekkingstekort. Het Pensioenfonds PDN heeft dan te weinig vermogen om de pensioenen in de toekomst uit te kunnen betalen. Als de beleidsdekingsgraad gedurende 5 jaar onder de minimaal vereiste dekingsgraad blijft, moet het Pensioenfonds PDN de (opgebouwde) pensioenen verlagen (korten).

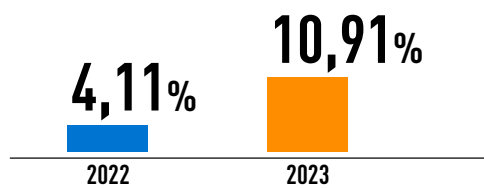
Pensioenverhoging

Op basis van het toeslagenbeleid en de indexatie-AMvB die gold in 2023 beoordeelde het bestuur of per 31 december 2023 toeslagen konden worden verleend aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden op basis van de financiële situatie van het Pensioenfonds PDN per einde 2023. Bij de berekening keek het Pensioenfonds PDN naar de inflatie(maatstaven) over 2022 en 2023. Met de grote afwijkingen van de afgelopen twee jaren alsmede de aangepaste methodiek van het CBS, was dat logischer. Het bestuur beoordeelde dat de financiële positie van het fonds ultimo 2023 voldoende was om meer toeslagen te verlenen per 31 december 2023 dan op basis van het reguliere toeslagbeleid van het fonds mogelijk is. De toeslag voor (actieve) deelnemers bedroeg 10,91% en voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden 4,16%. Deze toeslagen zijn, samen met de primo 2023 toegekende toeslagen over 2022, (eenmalig) gebaseerd op volledige compensatie van de prijs- of loonstijging voor alle deelnemers over de genoemde twee jaar. Hierdoor zijn er in 2022 en 2023 voor zowel de (actieve) deelnemers als de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden geen gemiste toeslagen ten opzichte van de indexatiemaatstaf.

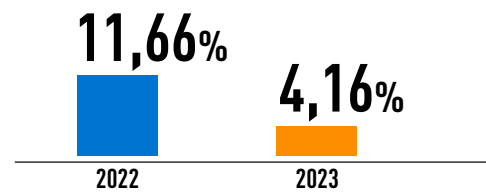
Meer informatie over toeslagverlening is te vinden op de website van het Pensioenfonds PDN.

Toeslagverlening Actieven

Het Pensioenfonds PDN streeft ernaar om de pensioenen ieder jaar te verhogen en mee te laten groeien met de prijs- of loonstijging. Dit heet indexatie of toeslagverlening.

Toeslagverlening Pensioengerechtigden/Gewezen deelnemers

Het Pensioenfonds PDN streeft ernaar om de pensioenen ieder jaar te verhogen en mee te laten groeien met de prijs- of loonstijging. Dit heet indexatie of toeslagverlening.

Hoe wij het geld beleggen

Om elke maand de pensioenen te kunnen uitkeren, zijn de pensioenpremies alléén niet voldoende. Een pensioenfonds moet beleggen. Door te beleggen, boeken we winst. Dat is rendement. Beleggingen leveren op lange termijn meer rendement op dan een spaarrekening. Het rendement geeft aan wat de belegging heeft opgebracht en wordt in een percentage uitgedrukt.

	2023	2022
Totaal belegd vermogen (in mln €)	7.342	6.933

Samenstelling van beleggingen 2023	mln. €	weging	
Matching portefeuille	3.261	44,1%	42,2%
Rente overlay	-41	-1,3	-1,5
Nominale staatsleningen	922	27,8%	25,2%
Inflation-linked bonds	755	23,3%	23,4%
Investment grade credits	569	17,6%	17,2%
Hypotheken*	973	30,0%	32,6%
Erfpacht	83	2,6%	3,2%
Rendementsportefeuille	4.074	55,5%	57,2%
Valuta overlay	15	0,4%	0,4%
Aandelen	1.973	48,4%	48,0%
Obligaties	781	19,2%	19,3%
Vastgoed	388	9,5%	8,2%
Alternatieve beleggingen	917	22,5%	24,1%
Liquiditeiten	7	0,1%	0,6%
Totaal	7.343	100,0%	100,0%

Pensioenfonds PDN heeft de beleggingen opgesplitst in een matching- en in een rendementsportefeuille.

Matchingportefeuille

De doelstelling van de matchingportefeuille is om een gunstig risico-/rendementsprofiel te realiseren met obligaties met een hoge kredietwaardigheid. Hiermee wordt een hoge mate van zekerheid nagestreefd. Daarmee dekken we een deel van het renterisico af.

Rendementsportefeuille

De doelstelling van de rendementsportefeuille is om voldoende rendement te behalen om de toelagambitie waar te maken. Door middel van actief beleid probeert het fonds binnen de toegestane risicoruimte extra rendement na kosten te behalen of een lager risicoprofiel te realiseren.

Om minder risico te lopen, spreidt Pensioenfonds PDN de beleggingen over diverse categorieën.

Dit zijn bijvoorbeeld:

- **Inflation-linked bonds**

Dit zijn leningen aan (met name) overheden, waarbij de rente- en aflossingen gekoppeld zijn aan de inflatie. Dit betekent dat je gecompenseerd wordt voor gerealiseerde inflaties en dat daarmee een reëel rendement vastgelegd wordt.

- **Investment grade credits**

Dit zijn leningen aan bedrijven met een goede kredietwaardigheid. De looptijd van deze leningen is over het algemeen relatief kort (4-5 jaar). Vanwege de goede kredietwaardigheid is de kans dat de leningen inclusief rente terugbetaald worden zeer hoog en het risico laag.

- **Obligaties en leningen (vastrentende waarden)**

Hierbij wordt wereldwijd geld uitgeleend aan overheden en bedrijven. Het rendement (de zogenaamde rentevergoeding) is over het algemeen stabiel. Daarnaast belegt Pensioenfonds PDN ook in Nederlandse particuliere hypotheeken.

- **Aandelen**

Hiermee wordt wereldwijd een belang genomen in het kapitaal van een onderneming. Er valt op langere termijn een hoger rendement te verwachten dan op obligaties, maar het risico is relatief groot.

- **Alternatieve beleggingen**

Dit is een beleggingscategorie waarvan een aantrekkelijk rendement wordt verwacht op de middellange termijn. Met de beleggingen binnen deze deelportefeuille wordt daarom gestreefd naar een aantrekkelijk rendement zonder afhankelijk te zijn van zogenaamde benchmarks (marktindices, zoals de AEX). Het gaat hier bijvoorbeeld om beleggingen in microfinanciering, infrastructuur en commodities.

- **Onroerend goed**

In onroerend goed kan op twee manieren belegd worden: direct (huizen, winkels en kantoren) en indirect (aandelen in onroerend goedfondsen). Pensioenfonds PDN belegt wereldwijd alleen in indirect onroerend goed.

- **Valuta overlay**

De bovenstaande beleggingen vinden plaats in verschillende valuta. Omdat de valuta in waarde kunnen stijgen of dalen ten opzichte van de euro, bestaat het rendement van de internationaal gespreide portefeuille voor een gedeelte uit valutarendementen. Om de invloed van valuta's op het rendement in euro's van het fonds te beperken, wordt gebruik gemaakt van valuta overlay. Hierbij dekt het fonds zich af tegen valutabewegingen.

- **Rente overlay**

De rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen wijkt af van de beleggingen. Hierdoor wordt er renterisico gelopen. Om dit risico te beperken wordt een gedeelte van het renterisico afgedekt. Hier toe wordt belegd in vastrentende waarden en worden derivaten ingezet. De rente overlay bepaalt mede een deel van het fondsrendement.

Duurzaam beleggen (in mln. €)

	2023	2022
Impact investments	311,0	344,0

Het volledige overzicht van de bedrijven waarin het fonds belegt is te vinden op de website van het Pensioenfonds PDN.

Impact investments

Pensioenfonds PDN maakt gebruik van zogenaamde Impact Investments (doelinvesterings) om zowel een aantrekkelijk financieel rendement te behalen als maatschappelijke doelen te realiseren. De 17 'sustainable development goals' van de Verenigde Naties (duurzame ontwikkeldoelstellingen) vormen het raamwerk bij het doen van deze investeringen..

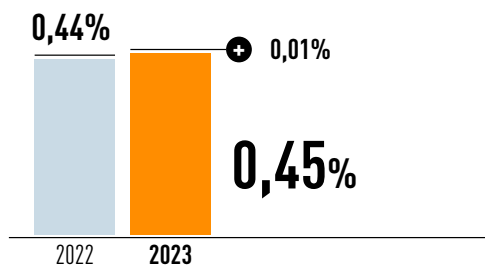
	Bedrijven	Landen
Uitsluiting op basis van product en gedrag	174	14

Beleggingsrendement (in %)	2023	2022
Totaal portefeuille	8,7%	-13,8%
Matching portefeuille	4,9%	-20,5%
Rendementsportefeuille	11,8%	-8,5%

Van een negatief rendement hoef je niet te schrikken. Het Pensioenfonds PDN belegt met een lange horizon. Schommelingen worden, naar verwachting, over de jaren gecompenseerd. Het gemiddelde 5-jaars rendement per eind 2023 komt uit op 3,5% op jaarbasis. Het gemiddelde 10-jaars rendement bedraagt per eind 2023 4,6% op jaarbasis.

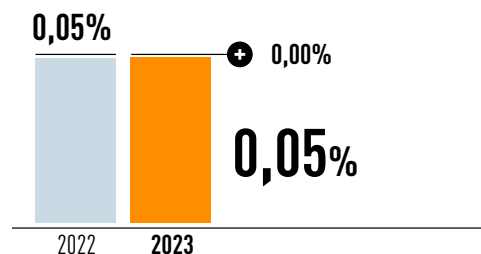
Kosten vermogensbeheer

in % van het gemiddeld belegd vermogen

Kosten transacties

in % van het gemiddeld belegd vermogen

Transactiekosten zijn kosten die gemaakt moeten worden om aan- en verkopen tot stand te brengen en deze aan- en verkopen administratief af te handelen.

Het pensioenfonds PDN gebruikt diverse kanalen om met zijn deelnemers te communiceren

www.pdnpensioen.nl

Aantal bezoeken	82.915
Aantal bezoeken per dag (gem)	227

PDN Magazine

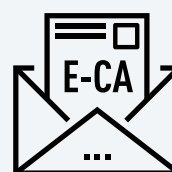
2 edities: juli en december	oplage
	20.000

Pensioenwijs

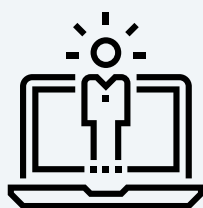
Uitgaven	2
Oplage	20.000

E-cards ter attentie van 40-jarigen

Totaal verstuurd e-cards	102
--------------------------	------------

Mijn PDN Pensioen

Aantal unieke gebruikers	87,9 %
Aantal bezoeken	67.763
Aantal bezoeken per dag (gem)	186
Aantal gebruikers Post-Digitaal	67,2 %
Waardering	
NL planner	7,9
Mijn PDN Pensioen	7,6

Q2 Pensioenreis In dienst

43 verstuurd, aantal bezoeken 20

Q4 Pensioenreis 60-jarigen

459 verstuurd, aantal bezoeken 325

Eerstelijnsvragen

1.168

Tijdig beantwoord

96,0%

Dit zijn vragen die binnen drie werkdagen beantwoord kunnen en moeten worden.

Waardering Eerstelijnsvragen: **7,9**

Tweedelijnsvragen

675

Tijdig beantwoord

93,0%

Deze vragen zijn complexer en moeten binnen tien werkdagen beantwoord worden.

Waardering Tweedelijnsvragen: **7,7**

Waardering

Toekennen van ouderdomspensioen

8,2

Toekennen van partnerpensioen

8,1

Waardeoverdracht

8,4

185 persoonlijke gesprekken

9,6

Wat vindt het verantwoordingsorgaan?

Het Verantwoordingsorgaan (VO) heeft tot taak een oordeel te geven over het door het bestuur in 2023 gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Het VO bestaat uit 8 leden die voortkomen uit de gelederen van de pensioengerechtigden (4), deelnemers (2) en werkgever (2).

De samenstelling per eind 2023

WIL BECKERS

Voorzitter. Gekozen uit en door pensioengerechtigden

ETHA VAN DE WIEL

Gekozen uit en door pensioengerechtigden

ALBERT NOTEBORN

Gekozen uit en door pensioengerechtigden

TON DE BOER

Gekozen uit en door pensioengerechtigden

MARC SILVERTAND

Gekozen uit en door werknemers

JAN SCHREUDER

Gekozen uit en door werknemers

AUDREY RINGENS

Aangewezen door werkgever

PETER COOMANS

Aangewezen door DSM Nederland

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over 2023

Het VO is positief over de proactieve en transparante werkwijze van het bestuur in het overleg met het VO. Het VO heeft in 2023 viermaal een positief advies uitgebracht. Daar waar aan de orde heeft het VO tijdig haar input kunnen leveren.

Het VO constateert voor 2023 dat het bestuur het VO bijpraat over beleidsvoornemens en besluiten die het bestuur neemt. Ook verstrekt het bestuur tijdig informatie over voorgenomen besluiten, zodat het VO waar nodig een gedegen advies kan geven. De in 2023 genomen bestuursbesluiten zijn door het VO als evenwichtig beoordeeld. Voor het VO is het van belang vooraf zicht te hebben op de manier waarop het bestuur veelal een keuze maakt tussen diverse opties en scenario's en welke kaders het bestuur als uitgangspunt hanteert om beargumenteerd tot de uiteindelijke keuze te komen. De werkwijze van het bestuur in de omgang met het VO heeft er in 2023 toe bijgedragen dat dit waar mogelijk ook gebeurd is. Het standaard verstrekken van het beslisdocument bij advies plichtige (voorgenomen) bestuursbesluiten waar het VO in haar aanbevelingen van vorig jaar om verzocht heeft is door het bestuur gepraktiseerd. Het VO gaat ervanuit dat dit ook in de toekomst het geval zal zijn.

Verkiezingen

In de tweede helft van 2023 heeft het VO verkiezingen georganiseerd voor de zetels namens de deelnemers en de pensioengerechtigden. Voor de zetels namens pensioengerechtigden heeft een ruim aantal personen zich verkiesbaar gesteld. Voor de twee zetels namens de deelnemers hebben zich slechts twee personen beschikbaar gesteld. Daarom zijn verkiezingen voor de zetels namens deelnemers achterwege gebleven zijn. De beschikbare kandidaten namens zijn (her)benoemd als lid van het verantwoordingsorgaan. De opkomst bij de deelnemers is teleurstellend en is naar de mening van het VO aanleiding om in samenwerking met bestuur en werkgevers meer aandacht te besteden aan het promoten van het belang van een goede vertegenwoordiging namens deelnemers in het VO.

Twee leden van het VO zijn in 2023 benaderd om zitting te nemen in het bestuur. Peter Pasmans en Laurine Lemon zijn in de tweede helft van 2023 na toetsing door DNB benoemd als bestuurslid van het fonds. De vrijgekomen plekken zijn ingevuld door Audrey Ringens op voordracht van de werkgever en Jan Schreuder namens deelnemers op basis van de eind 2023 gehouden verkiezingen.

Begin 2024 zijn Meindert Dijkstra en Arno Smeets (aspirant VO-lid) beide namens pensioengerechtigden teruggetreden en hun plaats werd in overeenstemming met het VO-reglement ingenomen door de eerst beschikbare kandidaten van de laatst gehouden verkiezingen, Ton de Boer en Albert Noteborn (zittend VO lid; hij is herbenoemd per 1 juli 2024). Tijdens de laatste verkiezingen zijn verder Marjon Doggen-Muijres en Feike Hylarides gekozen, beiden benoemd als aspirant lid. De aspirant leden treden op 1 juli 2024 toe als VO lid. Zij nemen wel al sinds november deel aan de vergaderingen en kennissessies van het VO om een zo goed mogelijke transitie te bewerkstelligen. Voor zover nodig is voor de nieuwe (aspirant)leden een opleidingsprogramma opgesteld.

Aanbevelingen

- Evalueer samen met het VO de huidige praktijk van eenmaal in de vier jaar verkiezingen en onderzoek alternatieve opties.
- Ontwikkel als bestuur in overleg met de werkgevers een aanpak om actieve deelnemers in het fonds te enthousiasmeren voor het werk in het VO.

Follow up aanbevelingen over 2022 (in 2023)

De door het VO gedane aanbevelingen zijn door het bestuur opgepakt. Belangrijke onderwerpen zoals het ontwikkelen van een evenwichtigheidskader en het inventariseren van de strategische opties voor Pensioenfonds PDN na transitie zijn onderhanden en zullen in 2024 verder uitgewerkt worden. Het VO heeft vorig jaar meerdere aanbevelingen op het gebied van communicatie gedaan en constateert dat het bestuur de complexe materie door een gelaagde vorm van communiceren (van globaal naar meer diepgang en tot in details afhankelijk van de interesse van de lezer) begrijpelijk probeert te maken voor de deelnemers en gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Ook is in het kader van de Wtp gestart met informatievoorziening al is door vertraging in het transitietraject en het tot stand komen van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) nog niet mogelijk om concreet veel voor (gewezen)deelnemers en pensioengerechtigden relevant nieuws te brengen. Desalniettemin zullen de communicatie-inspanningen continu aandacht van het bestuur blijven vragen. Op het gebied van risicobeheer zijn een aantal in de ERB-gedefinieerde triggers niet geraakt en zijn de daarvoor voorziene acties ook niet nodig gebleken.

Aanbeveling

- Maak de rapportage over de follow-up van de aanbevelingen een periodiek agendapunt in het overleg met het VO.

Samenvattend oordeel

Het VO is van oordeel dat het in 2023 door het bestuur vastgestelde beleid en de genomen bestuursbesluiten in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn. Bij het nemen van besluiten heeft het bestuur de afweging van belangen van alle belanghebbenden expliciet meegenomen in zijn besluitvormingsproces. Het afgelopen jaar heeft het bestuur bij belangrijke beslissingen zoals het premiebeleid en het toeslagenbesluit het VO tijdig meegenomen in haar besluitvormingsproces en ook inzicht verschaft in de door haar gemaakte afwegingen tussen alternatieven. Het VO vertrouwt erop dat het in ontwikkeling zijnde evenwichtigheidskader in het kader van de Wtp transitie door het bestuur begin 2024 met het VO gedeeld wordt.

Aanbevelingen

Op basis van zijn bevindingen doet het VO volgende aanbevelingen:

Strategische Ontwikkelingen

- Maak helder welke strategische opties er zijn voor Pensioenfonds PDN na de Wtp transitie rekening houdend met de ontwikkelingen bij de werkgever en de aangesloten ondernemingen. Heb hierbij ook aandacht voor de bestuurlijke governance en met name voor de vraag of het paritaire bestuursmodel nog het meest passend is. Rond de totstandkoming van een langetermijnvisie af en definieer vervolgstappen.

Governance

- Alhoewel de DB leden nu het primaire aanspreekpunt zijn voor het VO hecht het VO er aan de bestaande werkwijze te continueren waarbij het VO desgewenst ook andere bestuursleden kan uitnodigen om deel te nemen aan het overleg met het VO. Met name als het gaat om onderwerpen waar bestuursleden meer specifiek bij betrokken zijn.

Overname DSM Pension Services (DPS)

- Het VO adviseert het bestuur de klantrelatie van Pensioenfonds PDN met DPS en de aandeelhoudersrelatie tussen beide strikt gescheiden te organiseren.

Pensioenen

- Deel de in ontwikkeling zijnde documenten in het Wtp-traject, de planning en het evenwichtigheidskader tijdig met het VO en bespreek het WTP plan van aanpak van het VO om zo tot een onderling afgestemde werkwijze in het kader van de Wtp transitie te komen.

Communicatie

- Betrek het VO tijdig bij de gedachtenvorming over het nieuwe communicatiebeleidsplan, de communicatieplannen in het kader van de Wtp en de aanpak van de keuzebegeleiding. Maak hierbij de daarmee gemoede kosten inzichtelijk en betrek dat in de afweging van alternatieven.

Beleggingen

- Analyseer de mogelijkheden de dekkingsgraad te beschermen en daarmee het gewenste scenario voor de Wtp-transitie te faciliteren.

Risicobeheer

- Evalueer de nog uitstaande acties uit de ERB 2021/2023 en geef aan of deze wel of niet worden opgepakt dan wel meegenomen in de nieuwe ERB.

Speerpunten 2024

De belangrijkste speerpunten waarop het VO in 2024 wil focussen, zijn:

1. Voortgang van het Wtp transitietraject mede op basis van het eigen met het bestuur af te stemmen plan van aanpak.
2. De communicatie in het kader van de Wtp naar deelnemers en pensioengerechtigden.
3. De totstandkoming van een toekomstvisie voor Pensioenfonds PDN na de Wtp-transitie.
4. Monitoring van de algemene uitvoeringskosten en de Wtp-projectkosten.

De complete tekst en de oordelen van het verantwoordingsorgaan zijn te lezen in het volledige jaarverslag 2023 van Pensioenfonds PDN en op de website in de rubriek 'Nieuws van het VO'.

De conclusie van de raad van toezicht

De raad van toezicht (RvT) houdt toezicht op het bestuur van Pensioenfonds PDN en beoordeelt het functioneren van het bestuur en de processen die het bestuur gebruikt. De RvT bestaat uit drie leden.

De samenstelling van de Raad van Toezicht

Voorzitter

De RvT volgt bij het uitvoeren van zijn taak de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichhouders Pensioensector en Code Pensioenfonds.

Naast de wettelijke taken, had de Raad in zijn toezichtplan de volgende speerpunten voor 2023 benoemd:

1. Governance in het kader van de wijzigingen in de inrichting van het bestuur, de vervulling van de vacatures en het bestuurlijk proces alsook de voortgang in het WTP-traject
2. Uitbesteding; overall grip op de keten
3. Strategische projecten

Samenvattende conclusie

De raad constateert over 2023 dat er sprake is van een ambitieus en goed functionerend bestuur. Het fonds kent een gedegen bedrijfsvoering en een goed werkende structuur met sleutelfunctiehouders, waar de raad goed gebruik van kan maken bij zijn werkzaamheden.

De raad heeft een aantal aanbevelingen opgenomen, die kwalificeren als aansporing om nog verder te verbeteren en te optimaliseren met het oog op de complexe omgeving waarin het fonds moet opereren nu en in de nabije toekomst. Met name op het gebied van de bestuurlijke inrichting en werking, het managen van de strategische projecten, waaronder het nieuwe pensioencontract en de verandering van de positie van de uitbestedingsrelatie heeft het bestuur een forse uitdaging. De raad meent dat zijn aanbevelingen hierbij van nut zijn ook ter ondersteuning van de veranderkracht binnen het bestuur.

Speerpunten 2024

Naast de wettelijke taken, richt de Raad zich in 2024 op de volgende speerpunten:

- Governance in het kader van de wijzigingen in de inrichting van het bestuur, het verworven aandeelhouderschap
 - Het bestuurlijk proces met betrekking tot de voortgang in het WTP-traject
 - Uitbesteding: grip op de keten
 - Kostenbeheersing
 - Strategische projecten
-

De samenstelling van het bestuur

Het bestuur van Pensioenfonds PDN bestaat uit acht leden, aangevuld met een onafhankelijk voorzitter. Vier leden worden benoemd op voordracht van werkgevers, twee leden worden benoemd op voordracht van de centrale ondernemingsraad DSM Nederland en twee leden worden benoemd uit en door de pensioengerechtigden.

In 2023 zijn de heer K.A. Pikaart (Vicevoorzitter en lid Commissie Beleggingen), mevrouw E.I. Schippers (Voorzitter bestuur en lid dagelijks bestuur) en de heer J.M.H. Op Heij (Sleutelfunctiehouder Risicobeheer) afgetreden.

Het bestuur dankt de RvT en het VO voor het delen van hun bevindingen en aanbevelingen. De aanbevelingen stellen het bestuur mede in staat om zijn taken zorgvuldig, evenwichtig en in het belang van de (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden en de werkgever(s) uit te voeren. Het bestuur is de RvT en het VO zeer erkentelijk voor hun inzet in 2023, de betrokkenheid en de constructieve gesprekken. Het bestuur kijkt met vertrouwen uit naar de voortzetting van de open en nauwe samenwerking.

De complete reactie van het bestuur op de oordelen van het verantwoordingsorgaan, de raad van toezicht en de tekst van die oordelen zijn te lezen in het volledige jaarverslag 2023 van PDN.

Samenstelling bestuur per eind 2023

**AREND
DE JONG**

Onafhankelijk voorzitter

**MONIQUE
VAN HEESWIJK-KUSTER**

Bestuurslid
Benoemd op voordracht van
DSM Nederland B.V.

LAURINE LEMON

Bestuurslid
Benoemd op voordracht van
DSM Nederland B.V.

**PIET
MOLENAAR**

Extern bestuurslid
Benoemd op voordracht van
werkgevers

**PETER
PASMANS**

Bestuurslid
Benoemd op voordracht van
werkgevers

**EIKO
DE VRIES**

Extern bestuurslid,
Benoemd op voordracht van de centrale
ondernemingsraad DSM Nederland B.V.

**WIM
REINARTZ**

Bestuurslid, benoemd op voordracht
van de centrale ondernemingsraad
DSM Nederland B.V.

**PIET
RENNEN**

Bestuurslid, gekozen uit en door
pensioengerechtigden

**ARIE
SONNEVELD**

Bestuurslid, gekozen uit en door
pensioengerechtigden

Duurzaamheidsbeleid van Pensioenfonds PDN

Pensioenfonds PDN licht zijn duurzaamheidsbeleid toe en legt verantwoording af over de belangrijkste resultaten over het verslagjaar 2023 in het Duurzaamheidsverslag 2023. Het volledige duurzaamheidsverslag (PDF) is te vinden op de website van Pensioenfonds PDN onder downloads en is ook opgenomen in het jaarverslag 2023.

In het licht van ons streven naar duurzaamheid en verantwoord beleggen, heeft het fonds in 2023 weer grote stappen gezet. We zijn verheugd om te constateren dat dit ook door anderen erkend wordt, zoals bijvoorbeeld door de ranglijst van de VBDO. Deze ranglijst, opgesteld door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO), beoordeelt pensioenfondsen op hun inzet en prestaties op het gebied van duurzaam beleggen.

We leven in een tijd waarin de wereldwijde samenleving steeds meer gepolariseerd raakt, met een groeiende kloof tussen verschillende visies en waarden. Dit heeft invloed op de manier waarop mensen naar de toekomst kijken, waarbij sommigen geen perspectief zien of willen zien. Tegelijkertijd spelen belangrijke verkiezingen in zowel de Verenigde Staten als de Europese Unie, die de richting van het duurzaamheidsbeleid en de internationale samenwerking kunnen beïnvloeden.

Toekomstperspectieven

Als we vooruitkijken, zien we diverse belangrijke thema's die onze aandacht verdienen:

- Digitale transformatie en duurzaamheid: De rol van technologie in het bevorderen van duurzaamheid is onmiskenbaar. Innovaties kunnen bijdragen aan energie-efficiëntie en de ontwikkeling van slimme, duurzame steden.
- Waterbeheer: Duurzaam beheer van onze waterbronnen is essentieel om de toekomstige generaties van voldoende schoon water te voorzien.
- Sociale inclusie en werkgelegenheid: Door te investeren in duurzame projecten kunnen we bijdragen aan het creëren van banen en het bevorderen van sociale inclusie, vooral in ontwikkelingslanden.
- Circulaire economie: Het ondersteunen van bedrijven die de principes van de circulaire economie omarmen, is een stap naar het minimaliseren van afval en het efficiënt gebruiken van resources.
- Ethisch beleggen en mensenrechten: Het is onze verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat onze beleggingen ethische overwegingen en respect voor mensenrechten omarmen.
- Biodiversiteit: Het beschermen en bevorderen van biodiversiteit is essentieel voor het behoud van gezonde ecosystemen, die cruciaal zijn voor het leven op aarde. Meer en meer komt er binnen de investeringswereld aandacht voor investeringen die bijdragen aan de bescherming van natuurlijke habitats en de diversiteit van soorten.

We zien de complexiteit van de uitdagingen waar we voor staan en tegelijkertijd zien we de mogelijkheden om een positieve impact te maken. Met toewijding, innovatie, en samenwerking kunnen we bijdragen aan een duurzamere en rechtvaardigere wereld voor iedereen. Om onze positieve invloed als fonds te vergroten, focussen we al sinds 2021 op drie specifieke duurzaamheidsthema's:

1. **Gezondheid en welzijn**
2. **Klimaat en energie**
3. **Grondstoffen en circulariteit**

Deze thema's zijn gekoppeld aan vier duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties, de Sustainable Development Goals (SDG's). We kijken dan met name naar:

- SDG 3: Goede gezondheid en welzijn
- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie
- SDG 13: Klimaatactie

FOCUSTHEMA'S	FOCUS SDG'S
Gezondheid en welzijn positieve impact vergroten	3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN
Grondstof en circulariteit positieve impact vergroten	12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE
Klimaat en energie positieve impact vergroten negatieve impact verkleinen	7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE 13 KLIMAATACTIE

In het duurzaamheidsbeleid zijn een zestal beleidsinstrumenten gedefinieerd, die gebruikt worden om bij te kunnen dragen aan onze doelstellingen.

Meer informatie over het duurzaamheidsbeleid en de beleidsinstrumenten die Pensioenfonds PDN daarbinnen inzet, is te vinden op de website van het fonds via deze link. Op deze pagina is ook een toelichting te vinden op het gevoerde beleid, inclusief rapportages over hoe er is gestemd tijdens de aandeelhoudersvergaderingen en de voortgang van engagement acties. Ook publiceert het fonds op de website de lijst met de bedrijven en landen waarin is belegd (per jaarultimo).

1. ESG-integratie

Pensioenfonds PDN benut waar mogelijk ESG-factoren in het beheer en voor de beoordeling van beleggingen. ESG staat voor Environment (omgeving/milieu), Social (sociaal) en Governance (ondernemingsbestuur). Duurzaamheidsrisico's voor de portefeuille en andere ESG-aspecten worden meegenomen in investeringsbeslissingen in de diverse mandaten. Een ander tot de verbeelding sprekend onderwerp dat hieronder valt is CO₂-uitstoot. Met ESG-integratie in het beleggingsproces probeert Pensioenfonds PDN de CO₂-uitstoot van de beleggingsportefeuille te verminderen.

Het daadwerkelijk wel of niet behalen van deze doelstelling kan pas na 2030 worden vastgesteld. Wel kunnen we in de tussentijd de voortgang van de CO₂-reductie monitoren.

Realisatie doelstelling CO₂-reductie

KPI 2023	Carbon footprint meting
Omschrijving	Het fonds meet en publiceert de CO ₂ -reductie van de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US. De reductie wordt berekend aan de hand van de CO ₂ -intensiteit per het meest recente jaar en een nulmeting. Als target geldt een CO ₂ -reductiedoelstelling van 55% per 2030 en net zero (100% reductie) per 2050 ten opzichte van de nulmeting.
Manier van meten	<p>De CO₂-reductie wordt berekend door het verschil te berekenen tussen de CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting en de CO₂-intensiteit van de beleggingsportefeuille per het meest recente jaar ultimo.</p> <p>De CO₂-intensiteit (WACI) van de nulmeting is gebaseerd op benchmark- en CO₂-data van 2016. Wanneer geen 2016 CO₂-data beschikbaar was, is 2020 CO₂-data meegenomen in de berekening. Dit was de meest recente data op het moment van vaststellen van deze KPI. Wanneer ook de 2020 CO₂-data niet beschikbaar was zijn deze bedrijven niet meegenomen in de nulmeting (en is de portefeuillemeting hiervoor gecorrigeerd).</p> <p>Voor de CO₂-intensiteit voor het huidige jaar wordt geactualiseerde CO₂-data gebruikt in de berekening en de bedrijven in de beleggingsportefeuille waarvan geen CO₂-intensiteit beschikbaar is, worden niet meegenomen in de berekening (portefeuillemeting wordt hiervoor gecorrigeerd).</p> <p>De CO₂-intensiteit (WACI) van de portefeuille en van de benchmark is het gewogen gemiddelde van de CO₂-intensiteit per bedrijf (= de hoeveelheid uitstoot (in tonnen) per miljoen omzet) vermenigvuldigd met de portefeuillemeting. Scope 1 en 2 emissies worden gebruikt.</p>
Bron	Sustainalytics & DPS
Target	Als target geldt een CO ₂ -reductiedoelstelling van 55% per 2030 ten opzichte van de nulmeting voor de beleggingscategorieën aandelen, investment grade credits en high yield US en net zero (100% reductie) per 2050.
Realisatie	<p>Aandelen: -53% (actueel niveau 108 tCO₂e/\$mln omzet)</p> <p>Investment Grade Credit: -36% (actueel niveau 135 tCO₂e/\$mln omzet)</p> <p>High Yield US: -16% (actueel niveau 417 tCO₂e/\$mln omzet)</p>

2. Impact Investments

Impact investing is het investeren in landen, bedrijven of projecten die ook maatschappelijke en milieu-problemen helpen oplossen, zoals armoede in ontwikkelingslanden en klimaatverandering. Pensioenfonds PDN doet dit aan de hand van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties.

Realisatie doelstelling Impact Investments

KPI 2023	Impact Investments – liquide fondsbeleggingen
Omschrijving	Het fonds merkt fondsbeleggingen als impact investment aan wanneer er sprake is van een positieve bijdrage aan minstens één van de 17 Sustainable Development Goals
Manier van meten	Hoogste van marktwaarde of commitment (contractuele toezegging) aan impact investments, in miljoenen euro's.
Bron	DPS
Target	Investerings zoals door DPS aangemerkt als impact investments worden aangehouden in de beleggingsportefeuille
Realisatie	€ 311 miljoen ✓

KPI 2023	Impact Investments – Impact Bonds
Omschrijving	Het fonds merkt impact bonds aan als obligaties uitgegeven door bedrijven en (semi-) overheidsinstellingen voor de financiering van sociale- en duurzaamheidsprojecten
Manier van meten	Marktwaarde aan investeringen zoals door DPS aangemerkt als impact bonds in de beleggingsportefeuille in miljoenen euro's
Bron	DPS/Bloomberg
Target	Een geaggregeerde targetallocatie naar impact bonds van 2.5% boven de benchmark voor de beleggingscategorieën staats- en bedrijfsobligaties
Realisatie	16,0% (+7,4% t.o.v. target) ✓

In 2021 heeft 71% van het totaal aantal uitgevoerde engagements voldoende voortgang laten zien. Daarmee hebben we in 2021 niet voldaan aan het target dat we ons op het gebied van engagement hebben gesteld dat meer dan 75% van het aantal uitgevoerde engagements voldoende voortgang moeten laten zien.

3. Engagement

Bij engagement wordt de dialoog aangegaan met bedrijven waarin is belegd. Op deze manier kunnen stakeholders bedrijven stimuleren om te veranderen. Middels het instrument engagement is het mogelijk om met bedrijven afspraken te maken over plannen, doelen of ambities. Bijvoorbeeld ten aanzien van een CO₂-reductie. Ook wordt met behulp van engagement met bedrijven, die gedrag vertonen dat niet in lijn ligt met de principes van de UN Global Compact en waar (potentiële) negatieve impact is geïdentificeerd, een traject van intensieve dialoog gestart. Een engagementtraject kan als een proactief of reactief engagementtraject worden bestempeld. Wanneer het engagementtraject niet tot het gewenste resultaat leidt is in de escalatieladder aangegeven onder welke voorwaarden desinvestering zal plaatsvinden.

Engagement proces

Een engagement traject bestaat uit vier fases. Het begint bij het vaststellen van een bedrijfsspecifieke doelstelling. Daarna treedt CTI in contact met het desbetreffende bedrijf om de vastgestelde problemen aan te kaarten. Hierna wordt door CTI gemonitord in hoeverre het bedrijf toezeggingen doet om het probleem aan te pakken tot aan het moment dat de problemen zijn opgelost en de doelstelling zijn behaald. Helaas is dat laatste niet altijd het eindstation van een engagement traject. Bedrijven kunnen ergens tijdens deze fases 'niet thuis geven' waardoor een engagement traject moet worden afgebroken.

Realisatie doelstellingen Engagement

KPI 2023	Voortgang op de doelstellingen waartoe engagement is ingezet
Omschrijving	Het fonds voert actief en reactief engagement over de Europese, Amerikaanse, Emerging Markets, Pacific Rim en Beursgenoteerd Vastgoed aandelenportefeuilles en met betrekking tot Europese en Amerikaanse bedrijfsobligaties. Met het engagementprogramma wordt in het bijzonder een positief effect op SDG 3,7,12 en 13 nagestreefd.
Manier van meten	Aantal met engagements bereikte milestones zoals door Columbia Threadneedle Investments geformuleerd in een jaar als % van het totaal aantal bedrijven waarmee engagement heeft plaatsgevonden in dat jaar. Daarnaast meet het fonds het aantal engagements met een focus op SDG 3,7,12 en 13.
Bron	CTI
Target	<ol style="list-style-type: none"> 1. Minimaal 50% van het totaal aantal engagements in een jaar hebben een milestone bereikt. 2. Minimaal 25% van het totaal aantal engagements hebben een focus op SDG 3,7,12 en 13.

Realisatie	<p>1. 27%. Er zijn 102 milestones bereikt ten opzichte van de 381 bedrijven waarmee engagement is gevoerd.</p> <p>2. 52% van de gevoerde engagements hadden een link met onze focus SDG's (3, 7, 12, 13)</p>
-------------------	--

KPI 2023	Uitsluiting bedrijf in geval van 3 jaar op rij onvoldoende voortgang met engagement op het gebied van één van de focus SDG's
Omschrijving	Er mag niet worden belegd in een bedrijf en een bestaand aandeel in een bedrijf wordt verkocht, wanneer het engagementtraject met het bedrijf 3 jaar achtereenvolgend van Columbia Threadneedle Investments een 'poor' beoordeling krijgt én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van PDN: SDG 3, 7, 12 of 13. Indien er sprake is van bijzondere omstandigheden kan het bestuur besluiten hiervan af te wijken. Er mag weer belegd worden in het bedrijf zodra het bedrijf weer een beoordeling 'adequate' of 'good' ontvangt.
Manier van meten	Een engagementtraject met het bedrijf krijgt 3 jaar achtereenvolgend van Columbia Threadneedle Investments een 'poor' beoordeling én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.
Bron	CTI
Target	Er is niet belegd in een bedrijf en een bestaand aandeel in een bedrijf is verkocht, wanneer het engagementtraject met het bedrijf 3 jaar achtereenvolgend van Columbia Threadneedle Investments een 'poor' beoordeling krijgt én het betreft engagement op het gebied van één van de focus SDG's van PDN: SDG 3, 7, 12 of 13 én er is geen sprake van bijzondere omstandigheden die voortgang van belegging in het bedrijf rechtvaardigen.
Realisatie	Resultaat op deze KPI kan pas in 2025 worden gemeten.

4. Stembeleid en Corporate Governance

Als institutionele belegger leeft Pensioenfonds PDN de Nederlandse Corporate Governance Code na. Deze code bevat principes en bepalingen over goed bedrijfsbestuur. Het beleid van PDN voor goed bestuur is erop gericht om onze belangen als aandeelhouder te beschermen en invulling te geven aan onze verantwoordelijkheid als aandeelhouder. Wanneer er aanwijzingen zijn dat een bedrijf onverantwoord onderneemt, bestaan verschillende mogelijkheden waarop Pensioenfonds PDN zijn invloed kan doen gelden, waaronder het stemmen op de aandeelhoudersvergaderingen van alle beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds wereldwijd belegt.

Op onze website publiceren we ieder kwartaal hoe er is gestemd op de algemene vergadering van de ondernemingen waarin we beleggen. Dat doen we per individuele onderneming en per stempunt.

Realisatie doelstellingen Stembeleid

KPI 2023	Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd
Omschrijving	Het fonds stemt wereldwijd op de aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie.
Manier van meten	Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd als percentage van het totaal aantal vergaderingen.
Bron	Columbia Threadneedle Investments
Target	Columbia Threadneedle Investments heeft op 100% van de aandeelhoudersvergaderingen namens PDN gestemd.
Realisatie	99,3%

KPI 2023	Percentage uitgebrachte stemmen op voorstellen
Omschrijving	Het fonds stemt wereldwijd op de aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde bedrijven waarin het fonds belegt conform zijn Corporate Governance en stembeleid en biedt hierin transparantie.
Manier van meten	Percentage aandeelhoudersvergaderingen waarop is gestemd als percentage van het totaal aantal vergaderingen.
Bron	Columbia Threadneedle Investments
Target	Columbia Threadneedle Investments heeft op 100% van de aandeelhoudersvergaderingen namens PDN gestemd.
Realisatie	99.5%

In 2023 hebben er 1.097 aandeelhoudersvergaderingen plaatsgevonden voor alle beursgenoteerde bedrijven in de portefeuille van PDN. Op 1.089 van die vergaderingen heeft CTI namens PDN kunnen stemmen. Voor 8 vergaderingen was dat niet mogelijk door geldende liquiditeit beperkende voorwaarden of andere operationele restricties in het stemproces. Daarmee is de KPI strikt genomen niet behaald, echter is PDN tevreden met het resultaat dat er waar mogelijk op elke aandeelhoudersvergadering is gestemd.

Op alle 1.089 aandeelhoudersvergaderingen is er op meer dan 14.000 voorstellen gestemd. Zoals hierboven benoemd, was het niet mogelijk om op een aantal aandeelhoudersvergaderingen te stemmen waardoor in totaal op 0,5% van het aantal voorstellen niet gestemd is. Op de overige 99,5% is wel gestemd. Ook deze KPI is strikt genomen niet behaald, maar PDN is tevreden met de stemactiviteit die het heeft laten zien in 2023.

5 Uitsluiting

Pensioenfonds PDN belegt op een dusdanige wijze dat zijn beleggingen een afspiegeling zijn van de eigen normen en waarden. Het fonds sluit daarom bedrijven en landen uit op basis van risico op negatieve impact en conflict met zijn normen en waarden. Pensioenfonds PDN hanteert hierbij criteria zoals de schadelijkheid van het product, de onmogelijkheid om verandering teweeg te brengen door middel van stemmen en engagement, en het gegeven dat er nadelige gevolgen zouden zijn wanneer het product niet meer zou bestaan.

Productgroepen die we bijvoorbeeld (gedeeltelijk) uitsluiten zijn controversiële wapens, clustermunition, kolen, olie uit teerzanden en tabak. Bedrijven of landen die we uitsluiten op basis van hun gedrag zijn gebaseerd op de 10 principes van de VN Global Compact en internationale sanctielijsten van de VN Veiligheidsraad, Nederland en/of de Europese Unie. Bij ernstige en structurele schending worden landen en bedrijven toegevoegd aan onze uitsluitingenlijst.

Realisatie doelstellingen Uitsluiting

KPI 2023	Belegd vermogen in uitgesloten bedrijven
Omschrijving	Het fonds belegt niet in bedrijven die conform het uitsluitingenbeleid en wet- en regelgeving uitgesloten zijn. De screening vindt op kwartaalbasis plaats.
Manier van meten	Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten individuele ondernemingen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.
Bron	Sustainalytics & DPS
Target	Maximaal 0%
Realisatie	0% ✓

KPI 2023	Belegd vermogen in uitgesloten landen
Omschrijving	Het fonds belegt niet in landen die conform het uitsluitingenbeleid en wet- en regelgeving zijn uitgesloten.
Manier van meten	Percentage van het belegd vermogen in uitgesloten landen per jaareinde exclusief fondsbeleggingen.
Bron	Sustainalytics & DPS
Target	Maximaal 0%
Realisatie	0% ✓

Onze doelstelling bij uitsluitingen houdt in dat we geen beleggingen aanhouden in bedrijven en landen, exclusief onze fondsbeleggingen, die op onze uitsluitingenlijst staan. Dit target hebben we gehaald. Binnen een kwartaal na screening werden individuele beleggingen in bedrijven en landen die op de uitsluitingenlijst stonden verkocht. Pensioenfonds PDN sluit eind 2023 in totaal 174 bedrijven en 14 landen van het beleggingsuniversum uit. Dit zijn 6 bedrijven meer en evenveel landen in vergelijking met eind 2022.

6 Transparantie

Om transparant te zijn over het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering daarvan, publiceert het fonds jaarlijks een duurzaamheidsverslag. Daarnaast publiceert Pensioenfonds PDN op zijn website op jaarbasis een overzicht van de totale beleggingsportefeuille en rapporteren we op de website over de uitkomsten van het stemgedrag op aandeelhoudersvergaderingen. Tot slot participeert het fonds aan marktbrede initiatieven zoals de VBDO benchmark en de PRI-assessment van de VN.

KPI 2023	Publicatie duurzaamheidsverslag
Omschrijving	Het duurzaamheidsverslag wordt openbaar gepubliceerd.
Manier van meten	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.
Bron	DPS
Target	Publicatie van het duurzaamheidsverslag van het voorgaande jaar op de website.
Realisatie	✓

KPI 2023	Publicatie duurzaamheidsbeleid
Omschrijving	De meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid wordt gepubliceerd.
Manier van meten	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid.
Bron	DPS
Target	Publicatie op de website van de meest actuele versie van het duurzaamheidsbeleid
Realisatie	✓

KPI 2023	Peer group analysis
Omschrijving	Meewerken aan benchmarkonderzoek door VBDO.
Manier van meten	Opname van PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
Bron	DPS
Target	Opname van PDN in 'VBDO benchmark on Responsible Investment' in het jaar waar het duurzaamheidsverslag op betrekking heeft.
Realisatie	✓

KPI 2023	Publicatie bedrijven, overheden en fondsen waarin wordt belegd
Omschrijving	Publicatie van lijst van alle bedrijven, overheden en fondsen, waarin PDN is belegd per jaareinde.
Manier van meten	Jaarlijkse publicatie van lijst van bedrijven, overheden en fondsen, waarin PDN is belegd per jaareinde met maximaal 1 kwartaal vertraging.
Bron	DPS
Target	Een overzicht met alle bedrijven, overheden en fondsen, waarin PDN is belegd per jaareinde worden op de website geplaatst met maximaal 1 kwartaal vertraging.
Realisatie	✓

Implementatie duurzaamheidswetgeving en convenanten in 2023

De verplichte wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid is de afgelopen jaren steeds verder uitgebreid als gevolg van het Europees Actieplan 'Duurzame Groei Financieren'. Doel van dit actieplan is het stimuleren van de financiële sector om een bijdrage te leveren aan de klimaatdoelen van Parijs.

EU Sustainability Finance Disclosure Regulation (SFDR wetgeving)

In het kader van de SFDR wetgeving heeft Pensioenfonds PDN gekozen voor een 'artikel 8 classificatie'. Dit betekent dat Pensioenfonds PDN-duurzaamheidskenmerken implementeert binnen zijn beleggingsportefeuille en hierover ook transparant rapporteert. Vanaf 2024 zal het fonds in het kader van de SFDR wetgeving gaan rapporteren over de belangrijkste ongunstige effecten op door de SFDR wetgeving voorgeschreven duurzaamheidsfactoren. Pensioenfonds PDN stelt nog geen streefpercentage van duurzame beleggingen in de zin van SFDR vast. Dit betekent overigens niet dat het fonds geen duurzame investeringen doet. Die doet het fonds weldegelijk, echter is het verschil in definities van duurzame beleggingen nog complex. Pensioenfonds PDN gaat in 2024 verder onderzoeken of het hanteren van een minimum percentage aan duurzame investeringen in de zin van de SFDR wetgeving wenselijk en implementeerbaar is (zie ook de paragraaf Taxonomie hieronder).

Taxonomie

De Europese Unie heeft met de Taxonomieverordening criteria opgesteld om per economische activiteit te kunnen bepalen of deze duurzaam worden uitgevoerd. Dat zijn economische activiteiten die bijdragen aan een ecologische doelstelling en die geen significante schade toebrengen aan andere ecologische doelstellingen. In totaal zijn er 6 verschillende ecologische doeleinden gedefinieerd. Pensioenfonds PDN vindt het van belang dat het ook belegt in economische activiteiten die bijdragen aan deze ecologische doelstellingen. Om te bepalen hoeveel het fonds hierin belegt moet eerst duidelijk worden in welke mate de bedrijven waarin het fonds belegt, en kan beleggen, bijdragen aan deze ecologische doelstellingen. Om dit te kunnen bepalen zijn veel gegevens van deze bedrijven vereist. Ieder jaar in het vierde kwartaal gaat Pensioenfonds PDN de gegevens van bedrijven in de portefeuille evalueren en beoordelen welk streefpercentage aan Taxonomie geclassificeerde beleggingen het fonds voor het opvolgende jaar kan vaststellen.

IMVB-convenant

Op 20 december 2018 hebben wij, samen met 69 andere pensioenfondsen, het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB-convenant) ondertekend. Dit convenant is gebaseerd op de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's). De OESO-richtlijnen maken duidelijk wat van bedrijven kan worden verwacht op het gebied van maatschappelijk verantwoord onderne-

men bij het internationaal zakendoen. Ze bevatten normen over hoe om te gaan met kwesties zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie. In 2020 hebben we ons duurzaamheidsbeleid aangepast aan de vereisten uit het convenant. We hebben toen onder andere opgenomen dat we rekening houden met het due diligence proces zoals dit in de OESO-richtlijnen is gedefinieerd. Dit houdt in dat we negatieve impact in onze beleggingsportefeuille identificeren en deze vervolgens willen stoppen, beperken en/of voorkomen. In 2021 is met al onze vermogensbeheerders gesproken over de nieuwe vereisten die Pensioenfonds PDN op basis van het IMVB-convenant van ze verwacht. Deze nieuwe vereisten zijn daar waar mogelijk contractueel vastgelegd met onze vermogensbeheerders. Vanaf 2022 is dat gedeelte van de portefeuille waarbij dit mogelijk is gescreend op de OESO-richtlijnen en de UNGP's en gaan we hierover in gesprek met de managers. Eind 2022 is het convenant afgelopen. De implementatie van de OESO-richtlijnen en UNGP's zullen echter geïmplementeerd blijven in onze processen en het fonds zal hier ook bij externe manager op blijven monitoren.

Vooruitblik 2024

Na een jaar van voortdurende inspanningen en toewijding aan ons duurzaamheidsbeleid, blijft onze focus ook in 2024 gericht op het versterken van onze duurzaamheidsambitie en het implementeren van concrete maatregelen die bijdragen aan een betere toekomst voor zowel onze deelnemers als de samenleving als geheel.

In het komende jaar zullen we ons blijven inzetten voor de verdere ontwikkeling en implementatie van ons duurzaamheidsbeleid. Enkele belangrijke onderwerpen die hoog op onze agenda staan, zijn onder meer:

- Raamwerk duurzaamheid en ESG-risicomanagement: We zullen ons raamwerk voor duurzaamheid en het beheer van milieu-, sociale en governance (ESG) risico's blijven versterken. Hierbij zullen we speciale aandacht besteden aan relevante thema's tijdens onze geplande themadagen.
- Duurzaamheidsverslag: Het opstellen van ons duurzaamheidsverslag blijft een belangrijk focuspunt. We streven ernaar om transparant te rapporteren over onze duurzaamheidsprestaties en de voortgang ten opzichte van onze doelstellingen.
- Targetallocatie impact bonds: We zullen onze inzet voor impact bonds evalueren en waar nodig aanpassingen maken om onze doelstellingen op dit gebied te versterken.
- Targetallocatie EU-taxonomie gerelateerde beleggingen: Het identificeren en toewijzen van investeringen die voldoen aan de EU-taxonomie zal een focusgebied zijn om onze duurzaamheidsdoelstellingen te ondersteunen.
- ESG Risicomanagement: We zullen ons blijven inzetten om ESG-risico's effectief te identificeren, te beoordelen en te beheren binnen onze beleggingsportefeuille.

Met deze doelstellingen voor ogen streven we ernaar om onze rol als verantwoordelijke belegger verder te versterken en bij te dragen aan een duurzamere toekomst voor iedereen.

Vooruitblik 2024

Wet toekomst pensioenen

De Wtp en de beoogde transitie naar een nieuwe pensioenregeling is ongetwijfeld wederom een van de belangrijkste onderliggende, richtingbepalende dossiers voor het bestuur in 2024. In 2024 zal duidelijk worden welke concrete keuzes de sociale partners maken in het kader van de Wtp. Voor wat betreft de Wtp zal de Regiegroep Wtp, bestaande uit een afvaardiging van het Pensioenfonds PDN-bestuur en sociale partners, het overkoepelend proces aansturen. Daarnaast vervolgt het Pensioenfonds PDN-bestuur de regievoering binnen het fonds zelf, waarbij besluiten tijdig moeten worden genomen en de fondsorganen en belanghebbenden goed aangesloten blijven. Speciale aandacht zal daarbij uitgaan naar de aangesloten ondernemingen en het goed (blijven) aansluiten van de RvT en het VO. In 2024 zullen ook de uitvoerings-aspecten in beeld blijven, zodat een robuuste uitvoering naar de toekomst toe gewaarborgd kan blijven.

Het succes van de overgang naar de nieuwe pensioenregeling is mede afhankelijk van de financiële positie van het fonds. Bij de huidige dekkingsgraad kunnen meerdere doelen tijdens de transitie worden bereikt. Maar bij een (te) lage dekkingsgraad moeten partijen financiële concessies doen. Het bestuur is zich bewust van dit korte termijn risico en monitort voortdurend of aanvullende acties zijn benodigd voor het beheersen van dit risico.

Verlenging Uitvoeringsovereenkomst

Eind 2023 liep de uitvoeringsovereenkomst (UO) tussen dsm-firmenich en PDN en de pensioenovereenkomst (PO) af. Dat gold ook voor de overeenkomsten ten behoeve van de overige aangesloten ondernemingen. Eind 2023 is een nieuwe pensioenovereenkomst, met als belangrijkste wijziging de verhoging van het opbouwpercentage, gesloten met een looptijd tot 1 januari 2026 met de mogelijkheid van verlenging. Eind 2023 zijn voorts uitvoeringsovereenkomsten gesloten met alle aangesloten ondernemingen met een looptijd tot 1 januari 2026. 2024 zal in het teken staan van de Wtp-pensioenovereenkomst, het transitieplan dat door sociale partners wordt opgesteld en het naar aanleiding daarvan opstellen van een implementatieplan.

Communicatie

In 2024 wordt communicatie belangrijker dan ooit. Het meenemen van de deelnemers in de beoogde wijziging van de pensioenregeling en het Wtp-transitietraject zal veel aandacht krijgen. Wat gaat er wijzigen en waarom? Wat betekenen de wijzigingen voor mij? Ook zal meer gebruik gaan worden gemaakt van nieuwe media. Daarnaast komt er meer aandacht voor het managen van de verwachtingen van deelnemers over de pensioenvoorziening en -uitkering in de bestaande pensioenregeling, met name over toeslagverlening. In 2023 wordt de Communicatiestrategie 2022-2025 verder uitgerold, met een duidelijke positionering van PDN. Ook richt deze communicatiestrategie zich op een bredere doelgroep dan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, om ook andere belanghebbenden van het fonds te bereiken.

Duurzaam beleggen

Een ander speerpunt voor het bestuur in 2024 is het vormgeven van een raamwerk voor de integratie van ESG-, klimaat- en transitierisico's binnen het beleggingsbeleid en het integrale risicomanagement en voor richtlijnen inzake het percentage duurzame beleggingen binnen de portefeuille.

Geopolitieke onzekerheden

In de wereld zijn er verschillende geopolitieke onzekerheden die financiële gevolgen kunnen hebben. Bekende zaken zijn de oorlog tussen Oekraïne en Rusland, de oorlog in Gaza, spanningen tussen Taiwan en China en de aanstaande verkiezingen in de VS. Niet alleen de humanitaire gevolgen, maar ook de potentiële economische gevolgen leiden tot zorgen bij het pensioenfonds. Eventuele escalatie van dergelijke conflicten kan op verschillende manieren negatief uitpakken voor de economie. In geval van een groot conflict kunnen allerlei beleggingen worden geraakt. Het voldoende spreiden van het belegd vermogen (diversificatie) heeft daarom verhoogd de aandacht van het fonds.

Contact

**Bij vragen over je pensioen kun je terecht op www.pdnpensioen.nl
Of neem contact op met onze Pension Desk:**

+31(0)88 3601 555 / info.pdn@dsm.com

Disclaimer

De in deze brochure verstrekte informatie van Pensioenfonds PDN, gevestigd te Sittard is van algemene aard, uitsluitend indicatief en aan wijzigingen onderhevig. De vermelde gegevens zijn uitsluitend bedoeld om deelnemers algemene informatie te verstrekken. De gegeven informatie wordt verondersteld betrouwbaar te zijn, echter het gebruik van de informatie geschiedt geheel voor risico van de gebruiker. Noch de uitvoerder (zijnde DPS B.V.), noch Pensioenfonds PDN aanvaardt enige aansprakelijkheid voor schade als gevolg van onjuistheden of onvolkomenheden in de informatie, of voor schade ontstaan in verband met het gebruiken, het afgaan op of verspreiden van de informatie. Rechten kunnen uitsluitend worden ontleend aan het voor de deelnemer geldende pensioenreglement

Colofon

Productie & Tekst: DPS

Concept & realisatie: Perron 9, Maastricht